21. 11. 2012

ID: 87060

Užívání společné věci spoluvlastníkem

Užívá-li spoluvlastník bez právního důvodu (zejména bez rozhodnutí většiny spoluvlastníků nebo bez dohody spoluvlastníků anebo bez rozhodnutí soudu) společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu, je povinen vydat to, oč se takovým užíváním obohatil, ostatním spoluvlastníkům podle pravidel o vydání bezdůvodného obohacení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 31 Cdo 503/2011, ze dne 10.10.2012)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce M. B., zastoupeného Mgr. Z.P., advokátem se sídlem v B., proti žalované J. J., zastoupené JUDr. J.B., advokátem se sídlem v B., o vydání bezdůvodného obohacení, vedené u Okresního soudu Brno-venkov pod sp. zn. 7 C 62/2004, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 5. května 2010, č. j. 16 Co 425/2008-129, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5. května 2010, č. j. 16 Co 425/2008-129, se s výjimkou výroku, jímž byl potvrzen rozsudek Okresního soudu Brno - venkov ze dne 9. června 2008, č. j. 7 C 62/2004-108, ve výroku III. o odmítnutí žaloby, ruší a věc se v tomto rozsahu vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud Brno-venkov rozsudkem ze dne 9. června 2008, č. j. 7 C 62/2004-108, výrokem pod bodem I. zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal po žalované zaplacení částky 140.000,- Kč s úrokem z prodlení, a to do tří dnů od právní moci rozhodnutí. Výrokem pod bodem II. soud zamítl žalobu, aby byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobci 5.000,- Kč měsíčně od 1. 2. 2004 do 14. 3. 2005. Výrokem pod bodem III. odmítl žalobu „v části předmětu řízení o přirostlé příslušenství k jistině 5.000,- Kč měsíčně od 1. února 2004 do 14. března 2005“; výroky pod body IV. a V. rozhodl o nákladech řízení.

Účastníci se stali rovnodílnými podílovými spoluvlastníky domu a pozemků v katastrálním území Ú. u B. Žalobce se domáhal vydání bezdůvodného obohacení, které měla žalovaná získat užíváním společných nemovitostí nad rozsah jejího spoluvlastnického podílu. Žalovaná užívala po rozvodu manželství účastníků spolu se zletilou dcerou dům přibližně v rozsahu svého spoluvlastnického podílu, druhou polovinu domu užívali od jeho postavení (1982) rodiče žalované; nyní ji užívá její matka. Podle soudu prvního stupně bylo prokázáno, že matka žalované má právo dům užívat na základě závazkového práva, které jí zřídili účastníci řízení. Žalovaná tedy neužívá nemovitosti v rozsahu, který by překračoval její spoluvlastnický podíl.

Krajský soud v Brně k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 5. května 2010, č. j. 16 Co 425/2008-129, rozsudek soudu prvního stupně kromě výroku IV. potvrdil a ve výroku IV. o nákladech řízení jej změnil (první výrok). Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud změnil právní názor, který zaujal v předchozím rozhodnutí v této věci (ve zrušujícím usnesení ze dne 28. listopadu 2007, č. j. 16 Co 392/2005-44) a věc posoudil podle právního názoru vyjádřeného v nálezu Ústavního soudu ze dne 22. února 2006, sp. zn. II. ÚS 471/2005 (jde o nález uveřejněný pod číslem 43/2006 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je - stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže - veřejnosti dostupný i na webových stránkách Ústavního

soudu). Ústavní soud v tomto nálezu dovodil, že pokud se podílový spoluvlastník domáhá náhrady vůči druhému podílovému spoluvlastníku z důvodu, že užívá společnou věc nad rámec svého podílu bez dohody s ním, nejde o bezdůvodné obohacení, ale o nárok, který se opírá o § 137 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“). Odvolací soud s odkazem na právní názor Ústavního soudu dospěl k závěru, že žalobce se nemůže domáhat vydání bezdůvodného obohacení, ani kdyby žalovaná užívala celou nemovitost nad rámec svého spoluvlastnického podílu. Proto shledal rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé správným, byť k tomuto závěru dospěl na základě jiného právního názoru.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“). Uplatňuje dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., jejichž prostřednictvím lze namítat, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/) a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam přisuzuje dovolatel posouzení povahy nároku na plnění jednomu ze spoluvlastníků vůči druhému, který se bez dohody s prvním spoluvlastníkem ujal sám užívání celé společné věci. Namítá, že odvolací soud si nesprávně vyložil závěry nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 471/05 (na které se odvolává), jestliže zamítl žalobu s tím, že nejde o bezdůvodné obohacení. Ústavní soud sice uvedl, že popsaný nárok nemůže být bezdůvodným obohacením, ale uzavřel, že jde o nárok, který se opírá o ustanovení § 137 odst. 1 obč. zák. To odvolací soud pominul.

Pochybení obou soudů spatřuje dovolatel též v tom, že pokud měly za to, že věc lze právně posoudit jinak než podle jeho právního názoru a že nedostatečně vylíčil skutečnosti rozhodné pro toto posouzení, měly postupovat podle § 118a odst. 2 o. s. ř., což neučinily. Dovolatel se nicméně domnívá, že uvedený postup nebyl ani potřebný, protože již v žalobě z 31. října 2003 uvedl skutečnosti dostatečné pro posouzení jeho nároku podle § 137 odst. 1 obč. zák.; to platí i pro jeho podání z 16. února 2004. Dovolatel rovněž odkazuje na zásadu „iura novit curia“, podle které právní hodnocení účastníka soud nijak nezavazuje, a uzavírá, že soudu nic nebránilo v tom, aby mu uplatněný nárok přiznal z jiného právního důvodu.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání namítá, že vymezená otázka zásadního právního významu je postavena na zkresleném skutkovém ději, který nemá oporu v provedeném dokazování, a z hlediska právního je zcela nepřípadná. Poukazuje na to, že nemovitost obývaly od počátku dvě generace (přízemí rodiče žalované, dnes již pouze její matka, a první patro účastníci s dětmi). Žalobce užívání přízemí rodiči žalované respektoval pro jejich fyzickou a finanční výpomoc při stavbě domu. Nikdy nepodal žalobu na jejich vyklizení, případně na úpravu rozsahu užívání nemovitosti. Obdobně nepodal žalobu na úpravu užívání nemovitosti ve vztahu k žalované po rozvodu jejich manželství. Z domu se dobrovolně vystěhoval. Mezi účastníky není dosud vypořádáno společné jmění manželů a uvedené nároky by měli účastníci řešit v rámci tohoto vypořádání. Navrhuje proto dovolání odmítnout jako nepřípustné.

Tříčlenný senát č. 22, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, při posouzení právní kvalifikace nároku spoluvlastníka vůči jinému spoluvlastníkovi, který uá společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu, dospěl k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2004, sp. zn. 22 Cdo 2624/2003 (rozhodnutí je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu), podle kterého bezdůvodné obohacení podílového spoluvlastníka, který užívá věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu, vzniká bez ohledu na to, zda o takovém užívání rozhodla většina

spoluvlastníků počítaná podle velikosti jejich spoluvlastnických podílů nebo bylo upraveno dohodou spoluvlastníků nebo o užívání rozhodl soud, pokud ovšem z dohody spoluvlastníků nevyplývá něco jiného (např. že si za užívání nad rámec odpovídající spoluvlastnickému podílu nebudou nic hradit). Proto rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Z dovolání se podává (posuzováno podle obsahu), že směřuje proti napadenému rozhodnutí v rozsahu, v němž jím odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé. V tomto rozsahu pak Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když dospěl k závěru, že dovolacím soudem vyřešená (v rozsudku sp. zn. 22 Cdo 2624/2003) právní otázka má být posouzena jinak (srov. § 237 odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud se věcí zabýval nejprve v rovině jejího právního posouzení.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

V dovolacím řízení je třeba právně kvalifikovat nárok spoluvlastníka na plnění, vznikající v důsledku toho, že jiný spoluvlastník užívá společnou věc nad rámec svého podílu.

V rozsudku ze dne 12. srpna 2009, sp. zn. 28 Cdo 75/2009, Nejvyšší soud upozornil na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 471/2005, podle něhož „domáhá-li se podílový spoluvlastník peněžitého plnění vůči druhému spoluvlastníku, který bez dohody spoluvlastníků užívá společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu, nejedná se o nárok opírající se o bezdůvodné obohacení spoluvlastníka, ale o nárok mající základ v § 137 odst. 1 obč. zák.“ Nejvyšší soud však vzápětí konstatoval, že v pozdějším nálezu ze dne 10. října 2007, sp. zn. I. ÚS 385/05 (správně jde o nález sp. zn. I. ÚS 383/2005, uveřejněný pod číslem 156/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu) „Ústavní soud zcela potvrdil správnost právního posouzení obdobných nároků tak, jak je dosahováno na půdě Nejvyššího soudu, když uvedl, že z hlediska ústavně právního aprobuje judikaturu obecných soudů, z níž plyne, že ‚v případě, že spoluvlastník neužívá (nemůže užívat) společnou věc v rozsahu odpovídajícím jeho spoluvlastnickému podílu, aniž by mezi ním a druhým spoluvlastníkem (ostatními spoluvlastníky) byla uzavřena nájemní či jiná smlouva, spočívá (bezdůvodné) obohacení druhého spoluvlastníka (ostatních spoluvlastníků) v užívání většího rozsahu předmětu spoluvlastnictví (než který odpovídá jeho spoluvlastnickému podílu) bez placení úhrady za užívání tohoto podílu. Nejvyšší soud proto ani v souzeném případě neshledává důvod pro odchýlení se od stávající judikatury“. V citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu je obsažen i souhlasný odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2624/2003 a na jeho shora citovanou právní větu.

Na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 75/2009 navazuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2010, sp. zn. 28 Cdo 2021/2010, ve kterém Nejvyšší soud uvedl, že se „odvolací soud přidržel ustálené judikatury, jež stojí na názoru, že podílovému spoluvlastníku, který užívá společnou věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu, vzniká bezdůvodné obohacení (§ 451 obč. zák.), za které musí ostatním spoluvlastníkům poskytnout peněžitou náhradu jako ekonomickou protihodnotu toho, co nemůže být vráceno (…). Právo spoluvlastníka na náhradu za to, že neužívá společnou věc v

rozsahu odpovídajícím jeho spoluvlastnickému podílu, je dáno zákonem a vyplývá z ustanovení § 137 odst. 1 obč. zák., tj. z práva spoluvlastníka podílet se na užívání společné věci v míře odpovídající jeho podílu. Vzhledem k tomu, že spoluvlastník, který věc užívá nad rozsah svého podílu, není schopen takto spotřebované plnění v podobě výkonu práva vrátit, musí za ně z užívání vyloučeným spoluvlastníkům poskytnout peněžitou náhradu (§ 458 odst. 1 obč. zák.). Citovaný, Nejvyšším soudem konstantně zastávaný právní názor, je aprobován i judikaturou Ústavního soudu (srov. nález ze dne 10. října 2007, sp. zn. I. ÚS 385/05 /správně je opět sp. zn. I. ÚS 383/05/).“

Uvedenou problematikou se poté opět zabýval Ústavní soud, který v nálezu ze dne 10. března 2011, sp. zn. II. ÚS 2919/10 (uveřejněném pod číslem 40/2011 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), především uvedl: „Vzhledem k tomu, že v právní praxi se v souvislosti s nálezem sp. zn. I. ÚS 383/05 objevily různé interpretace závěrů vyplývajících z nálezu sp. zn. II. ÚS 471/05 (…) cítí Ústavní soud potřebu vyjádřit se závěrem i k tomuto nálezu. V citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 383/05 bylo v rámci obiter dicta vysloveno, že spoluvlastník, který užívá věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu, musí poskytnout druhému spoluvlastníkovi peněžitou náhradu jako ekonomickou protihodnotu toho, co nemůže být vydáno, a to podle ustanovení o bezdůvodném obohacení. Tento názor vyplýval z odlišné situace v dané věci (neplatnost nájemní smlouvy uzavřené mezi nájemcem a menšinovým spoluvlastníkem a její důsledky pro účastníky smlouvy z hlediska věcné legitimace). Podle citovaného nálezu je ve vztahu mezi účastníky neplatné smlouvy, kdy jedním z účastníků smlouvy je menšinový spoluvlastník, který ji uzavřel bez souhlasu většinového spoluvlastníka, třeba uvažovat o vyrovnání podle pravidel o bezdůvodném obohacení. To ovšem nic nemění na tom, že ve vztahu mezi spoluvlastníky navzájem se i nadále uplatní principy vzájemného vypořádání podle § 137 obč. zák.“

Dále Ústavní soud nastínil v souladu s judikaturou podmínky, za kterých se obecný soud může odchýlit od právního názoru Ústavního soudu a vytkl obecnému soudu, že se z těchto hledisek nálezem sp. zn. II. ÚS 471/05 a jeho právními závěry nezabýval.

Z uvedeného je zřejmé, že v judikatuře není jednotný názor na to, zda a v jakých případech se právo spoluvlastníka, jehož právo užívat společnou věc v rozsahu jeho podílu bylo omezeno, na poskytnutí náhrady opírá o ustanovení o bezdůvodném obohacení (§ 451 a násl. obč. zák.), a kdy je lze dovodit z § 137 odst. 1 obč. zák.

Velký senát se při rozhodování o této otázce hodlá částečně odchýlit od právního názoru, podle kterého bezdůvodné obohacení podílového spoluvlastníka, který užívá věc nad rozsah svého spoluvlastnického podílu, vzniká bez ohledu na to, zda o takovém užívání rozhodla většina spoluvlastníků počítaná podle velikosti jejich spoluvlastnických podílů nebo bylo upraveno dohodou spoluvlastníků nebo o užívání rozhodl soud, pokud ovšem z dohody spoluvlastníků nevyplývá něco jiného (např. že si za užívání nad rámec odpovídající spoluvlastnickému podílu nebudou nic hradit). Jde o názor vyslovený ve zmíněném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2624/2003 a převzatý dalšími rozhodnutími tříčlenných senátů Nejvyššího soudu č. 22, 28, 30 a 33. Přitom vzal velký senát v úvahu právní názor Ústavního soudu vyslovený v (zmiňovaném) nálezu sp. zn. II. ÚS 471/2005 (podle něhož „domáhá-li se podílový spoluvlastník peněžitého plnění vůči druhému spoluvlastníku, který bez dohody spoluvlastníků užívá společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu, nejedná se o nárok opírající se o bezdůvodné obohacení spoluvlastníka, ale nárok mající základ v § 137 odst. 1 obč. zák.“).

Podíl vyjadřuje míru, jakou se spoluvlastníci podílejí na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví ke společné věci (§ 137 odst. 1 obč. zák.).

Kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat (§ 451 odst. 1 obč. zák.). Pro vznik bezdůvodného obohacení podle § 451 odst. 1 obč. zákoníku je rozhodující to, že došlo k obohacení určité osoby na úkor jiného a pro toto obohacení nebyl právem uznaný důvod.

Na základě těchto ustanovení dospívá Nejvyšší soud k tomuto závěru:

Spoluvlastnictví věci vyvolává dvě skupiny právních vztahů, jednak mezi spoluvlastníky a osobami třetími, jednak mezi spoluvlastníky samotnými. Z právních úkonů vůči třetím osobám týkajících se společné věci jsou oprávněni a povinni všichni spoluvlastníci společně a nerozdílně (§ 139 odst. 1 obč. zák.). Při výkonu spoluvlastnického práva však vznikají i právní vztahy mezi samotnými spoluvlastníky; v rámci těchto vztahů lze vymezit a omezit užívání věci jednotlivými spoluvlastníky.

Podle dikce ustanovení § 137 odst. 1 obč. zák. spoluvlastnický podíl vyjadřuje míru, jakou se spoluvlastníci podílejí na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví ke společné věci. Není sporu o tom, že podíl „nevymezuje určitou část věci, k níž by byl spoluvlastník oprávněn vykonávat své vlastnické právo, ale vyjadřuje právní postavení spoluvlastníka k ostatním spoluvlastníkům, určuje, jak se spoluvlastníci podílejí na užitcích věci a jaké nesou náklady apod.“ (Fiala, J., Hurdík, J., Korecká, V. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Informační systém ASPI, ID: LIT16336CZ).

Problémem je vymezení možnosti užívání věci spoluvlastníky. Ti mohou věc užívat současně, užívání může být vymezeno časově (každý z nich může po určitou dobu výlučně užívat věc) a také se mohou dohodnout, kterou část věci bude každý z nich výlučně užívat. Podstatné je, že každý spoluvlastník je „v zásadě“ oprávněn (má nárok) užívat věc v rozsahu svého podílu. Posouzení, zda v konkrétní věci spoluvlastník užívá věc v rámci podílu, je posouzením právním, vycházejícím ze skutkových zjištění. Soud musí brát v úvahu všechny okolnosti věci; nestačí např. zjištění, že spoluvlastník užívá část věci o větší výměře, než by mu podle poměru výše podílu náležela, musí se zabývat i kvalitou užívané části (např. společný pozemek tvoří z větší části neúrodná a k jinému účelu nevyužitelná půda, jeho menší část je však vysoce úrodná). Na základě tohoto posouzení je možno učinit závěr, zda spoluvlastník užívá věc v rámci svého podílu nebo nad tento rámec.

Právo každého ze spoluvlastníků věc užívat je omezeno stejným právem ostatních užívat věc podle velikosti podílu. Podle konstantní judikatury mohou spoluvlastníci (dohodou nebo většinovým rozhodnutím) nebo soud o hospodaření se společnou věcí rozhodnout podle § 139 odst. 2 obč. zák. tak, že některého ze spoluvlastníků z fyzického užívání věci zcela nebo zčásti vyloučí (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. listopadu 1999, sp. zn. 3 Cdon 1313/97, uveřejněný pod číslem 19/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek - dále jen „R 19/2001“); v takovém případě logicky užívá některý ze spoluvlastníků věc nad rámec jeho podílu (neužívá věc v souladu s kritériem vytýčeným v § 137 odst. 1 obč. zák.). Jde však o omezení práva dovolené zákonem (§ 139 odst. 2 obč. zák.), za které z užívání zcela či z části vyloučenému spoluvlastníkovi náleží (nedohodl-li se s ostatními spoluvlastníky jinak) náhrada ve výši odpovídající rozsahu jeho újmy. Spoluvlastník užívající věc nad rámec svého podílu v tomto případě neužívá věc bez právního důvodu, a proto jejím užíváním nemůže získat bezdůvodné obohacení; žádná skutková podstata uvedená v § 451 obč. zák. na tento případ nedopadá.

Právo spoluvlastníka na náhradu za to, že neužívá společnou věc v rozsahu odpovídajícím jeho spoluvlastnickému podílu, je dáno zákonem a vyplývá z práva spoluvlastníka podílet se na užívání společné věci v míře odpovídající jeho podílu. Rozsah tohoto užívacího práva ke společné věci (stejně jako výše spoluvlastnického podílu) nemůže být proti vůli spoluvlastníka rozhodnutím spoluvlastníků modifikován. Neumožňují-li existující poměry nebo rozhodnutí, popřípadě dohoda spoluvlastníků některému spoluvlastníku plnou realizaci tohoto práva, náleží mu za to (jestliže se ovšem strany nedohodly jinak) odpovídající náhrada (srov. opět R 19/2001). Jde o náhradu za omezení spoluvlastnického práva. Potud lze odkázat na konstantní judikaturu, podle které i v případě, že zákon výslovně nezakládá právo na náhradu za omezení vlastnického práva, vyplývá toto právo přímo z článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (srov. např. nález pléna Ústavního soudu ze dne 11. března 1998, sp. zn. Pl. ÚS 41/97, uveřejněný pod číslem 27/1998 Sbírky nálezů a usnesení

Ústavního soudu a pod č. 88/1998 Sb.); v daném případě je lze též výkladem dovodit z § 137 odst. 1 obč. zák.

Pro posouzení výše náhrady pro vyloučeného spoluvlastníka pak není - podobně jako v jiných případech stanovení náhrady za omezení práva - rozhodující to, co spoluvlastník užívající věc nad rámec podílu získává (oč se obohatí); podstatná je újma vznikající vyloučenému spoluvlastníku. Tu musí soud stanovit na základě úvahy vycházející ze skutkových zjištění ohledně toho, co by spoluvlastník při obvyklém užívání věci v rámci svého podílu získal.

Jiná situace nastane, užívá-li spoluvlastník věc nad rámec svého podílu bez právního důvodu (bez rozhodnutí většiny spoluvlastníků nebo bez dohody spoluvlastníků anebo bez rozhodnutí soudu). Nejvyšší soud se ztotožňuje s právním názorem Ústavního soudu, vysloveným v nálezu sp. zn. II. ÚS 471/2005, potud, že „pouze spoluvlastníci vůči sobě navzájem mohou z takto nastoleného vztahu vyvozovat nároky a případně se domáhat jiné úpravy užívání věci“. Samotné spoluvlastnické právo však není právním důvodem užívání věci v jakémkoliv rozsahu; je jen důvodem k užívání věci v rozsahu spoluvlastnického podílu. Z „vlastnictví“ podílu sice nevyplývá právo užívat pouze konkrétní část věci, nicméně spoluvlastník je oprávněn užívat věc jen v rámci svého podílu (není-li tu právní důvod pro užívání v jiném rozsahu).

Jinak řečeno, to, že spoluvlastník je (v rámci svého podílu) oprávněn užívat celou věc, ještě neznamená, že ji může „bez dalšího“ užívat nad rámec podílu na úkor ostatních spoluvlastníků. Majetkový prospěch dosažený tímto užíváním považuje judikatura tradičně za obohacení získané bez právního důvodu; dovolací soud neshledává podmínky a nezná přesvědčivé důvody pro odklon od tohoto judikatorně ustáleného závěru.

Lze tedy uzavřít, že užívá-li spoluvlastník bez právního důvodu (zejména bez rozhodnutí většiny spoluvlastníků nebo bez dohody spoluvlastníků anebo bez rozhodnutí soudu) společnou věc nad rámec svého spoluvlastnického podílu, je povinen vydat to, oč se takovým užíváním obohatil, ostatním spoluvlastníkům podle pravidel o vydání bezdůvodného obohacení (§ 451 a násl. obč. zák.).

V projednávané věci odvolací soud nesprávně vyložil nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 471/05, neboť nevzal v úvahu, že tento nález neodpírá spoluvlastníkovi právo na náhradu za užívání předmětu podílového spoluvlastnictví spoluvlastníkem nad rámec jeho podílu na společné věci; pouze ji opírá o ustanovení § 137 odst. 1 obč. zák. i tam, kde mezi podílovými spoluvlastníky nedojde k dohodě o hospodaření se společnou věcí. Přitom žalobcem vymezený předmět řízení umožňoval i tuto právní kvalifikaci.

Jak vyplývá z výše uvedeného, dovolací soud nemůže přisvědčit ani právnímu názoru odvolacího soudu, že v daném případě věc nelze posoudit podle ustanovení občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení. Bude záležet na zjištění, zda žalovaná věc užívala bez právního důvodu nad rámec svého podílu.

Nejvyšší soud rovněž připomíná, že předmětem dovolacího řízení je posouzení správnosti právního posouzení věci, na němž spočívá dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu. Dovolací soud se tak nemohl zabývat těmi důvody, které vedly k zamítnutí žaloby soud prvního stupně (tedy tím, zda matka žalované měla právo užívat část domu, nebo zda její užívání bylo opřeno jen o spoluvlastnické právo žalované). Touto otázkou se totiž odvolací soud nezabýval.

Z výše řečeného vyplývá, že právní posouzení věci odvolacím soudem správné není a dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí

zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), s výjimkou té jeho (dovoláním nenapadené) části, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o odmítnutí žaloby (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Jelikož napadené rozhodnutí neobstálo již v rovině právní, pokládal Nejvyšší soud za zbytečné zabývat se tím, zda je dán (dovoláním rovněž ohlášený) dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Nejvyšší soud závěrem podotýká, že v mezích dalšího posouzení věci se odvolací soud logicky nevyhne (v návaznosti na závěry přijaté výše) ani posouzení, zda poměry, za nichž je dům v podílovém spoluvlastnictví účastníků (pode skutkových závěrů soudů nižších stupňů) užíván (tak, že matka žalované užívá přízemí domu a první patrno mají právo užívat /lhostejno, zda tak skutečně činí/ oba účastníci s dětmi), nebyly kupříkladu ustaveny byť i konkludentně uzavřenou dohodou nynějších podílových spoluvlastníků v době, kdy dům náležel do jejich společného jmění manželů (za trvání jejich manželství).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)